

Vineyard Vignette

נה תשע"ב

PARASHAS NOACH

9/10-22

Artzroll Store Chumash

become a flood to destroy all flesh. ¹⁶ And the bow shall be in the cloud, and I will look upon it to remember the everlasting covenant between God and every living being, among all flesh that is on earth. ¹⁷ And God said to Noah, "This is the sign of the covenant that I have confirmed between Me and all flesh that is upon the earth."

¹⁸ The sons of Noah who came out of the Ark were Shem, Ham, and Japheth — Ham being the father of Canaan. ¹⁹ These three were the sons of Noah, and from these the whole world was spread out.

²⁰ Noah, the man of the earth, debased himself and planted a vineyard. ²¹ He drank of the wine and became drunk, and he uncovered himself within his tent. ²² Ham, the father of Canaan, saw

24 □ RABBI FRAND ON THE PARASHAH 2

3a

A STRIKING TRANSFORMATION TAKES PLACE IN Noah's life as the parashah progresses. In the opening pasuk of the parashah, Noah is described as *ish tzaddik, tamim hayah bedorosav*. Noah is a thoroughly righteous man, perfect in his generation. At the end of the recounting of the story of the Flood we find Noah described as *ish ha'adamah*, a man of the earth. The Midrash contrasts Noah's transformation with that of Moshe Rabbeinu. When Moshe arrived in Midyan, Yisro's daughter referred to him as *ish Mitzri, an Egyptian man (Shemos 2:19)*. Toward the very end of Moshe's life, the Torah confers upon him the loftiest of titles: *ish HaElokim, a man of God (Devarim 33:1)*.

³⁶ But there is an obvious question here. Noah's agrarian career did not begin after he exited the teivah. In fact, Rashi in Parashas Bereishis (6:29) tells us that Noah earned his name, which means "to ease," by introducing innovations that made the agriculture industry much easier. If Noah's occupation was the same before and after the Mabul (Flood), why was he referred to as *ish tzaddik* prior to the Mabul and *ish ha'adamah* after the Mabul?

משה

נה

חיי

מח

ועוד יש להוסיף ולומר שמה שאמר הכתוב משמח אלקים ואנשים, ולא אמר משמח אלקים ואנוש, דהא קאי על האיש השותה יין, ולמה אמר ואנשים לשון רבים. כי רק אם היין משמח אנשים אחרים וגומלים חסדים עם הרבים, אז יש בו תועלת ומעלה גדולה.

2

"ויחל נח איש האדמה ויטע כרם". (ט, כ)

20. נחל נח — Noah ... debased himself. The translation follows Rashi. Noah debased himself by craving wine so much that he planted a vineyard before any other trees. Other commentators render this phrase as Noah began; Noah was the first one to plant vineyards rather than individual grapevines, so great was his craving for wine. Accordingly, this phrase introduces the ensuing episode.

איש הארץ — The man of the earth. The word איש implies mastery; Noah was the "master" because the earth had been saved thanks to him (Rashi). Alternatively, Noah is associated with the earth because he was skilled at working it (Ibn Ezra), or because he devoted himself to cultivating the earth, rather than to building cities (Ramban).

4 יקרא איש מצרי

"ויחל - עשה עצמו חולין שהיה לו לעסוק תחילה בנוטיעה אחרת איש האדמה - א"ר ברכיה, חביב משה מנה. נח, משנקרא איש צדיק נקרא איש האדמה. אבל משה משנקרא איש מצרי, נקרא איש האלקים."

5 חיי נח

ועוד יש לדעת למה בחר לו נח ליטע כרם מכל שאר האילנות. ועוד יש לדעת למה הכיח הקב"ה על ידו להיכשל על ידי שתיית יין.

חיים נתיבות נב 6

יש להבין: מדוע השתמשה התורה כאן בל' "ויחל"? וגם צריך ביאור: תוארו של נח כ"איש האדמה".

ובאמת צריכים לדעת: מה גרם לנח אז ליטע כרם, ולא לעסוק בנוטיעות אחרות?

והנה כבר ראינו (ח כ): שתיכף עם יציאתו של נח מן התיבה, שבנה מזבח והקריב עליו קרבנות אל ה'. אלמא: שהיה מחפש חיים של רוחניות עם קשר אל הקב"ה.

* אבל היותו לבד בעולם, ומקושר לעבודת האדמה, הרגיש חולי בנפשו: שלא ידע איך לעלות במדרגה רוחנית - וזהו: "ויחל" - שנעשה חולה מאי-יכולתו להתקרב יותר אל ה' היותו מקושר אל הגשמיות ("איש האדמה") - אלא שראה עצה לזה: שיעבוד ה' מתוך שמחת הלב, ושזה מביא אליו ע"י שתיית יין

ר"יין ישמח לבב אנוש" - תהלים ק"ד ט"ו. ולזה נטע כרם. אלא שטעה בכמות היין שיכול לסבול כדי להגיע לתכלית זו - "וישכר".

2

ועל דרך זה הוא מה שאמרו חז"ל לא נברא יין אלא לשמה בו אבלים, וכמו שאמרו חז"ל (סנה"ס ט"ז) מעשה ברבי עקיבא שעשה משחה לבנו, ועל כל כוס וכוס שהביא אמר חמרא וחיי לפום רבנן חיי וחמרא לפום רבנן ולפום תלמידיהון, דע"י שנתן מינו לרבנן היה מקום שיחול עליהם ברכות.

לא כן היה אצל נח שלא שימה את הרבים ולא גמל חסד עם אחרים, אלא וישת מן היין ביהירות, ששתה יין בלבדו, ולכן וישכר, אף שלא שתה יותר מדאי, שהרי לשון שתייה היא שתייה במידה, ואינה מלשון שכרות. ושלא כמו אצל לוט שכתיב בו (יש"ג) נשקה, ששתה הרבה יין. מכל מקום כיון שלא

8c

גמל חסד עם אחרים, הגיע לדבר שאינו הגון. ואילו כאברהם כתיב (מג"ג) ויטע אש"ל, ומשמע גם ששתה יין, אבל לא לעצמו רק לאחרים, לכן ויקרא שם בשם ה' וגו'.

ילקוט לקח טו

9 פרשת נח

הנרי"מ רובמן וצ"ל בספרו "זכרון מאיר" כתב שבנין זה יש ללמוד מדברי המדרש דבר נמלא. בגלל המעשה של נטיעת כרם, ירד נח ממדרגתו ונקרא "איש האדמה". כשנתכונן בזה, נראה שלכאורה לא היה המעשה הזה גרוע כל כך. אין להעלות על הדעת שנה שנאמר עליו "איש צדיק תמים", יטע מיד עם צאתו מן התיבה כרם לצורך שתייה, לשם שכרות - דבר שלא יעשה אפילו האדם הפחות שבפחותים. על כרחן שכוננו בזה היתה לטובה, ואכן מסתבר שהסיבה לנטיעת הכרם היתה שנה אחרי יציאת מן התיבה ראה לגד עיניו עולם שמם וחרב. המראה דיכא את רוחו. כבואו לבנות את העולם מחדש הוא זכה להבטחה מאת ה' כמי"ש "ויאמר אלקים אל נח ואל בניו לאמור ואני הנני מקיים את בריתי אתכם אחר־כֵּן". כדי לזכות לקיום הברית היה עליו להיות בשמחה, כי "אין שכינה שורה אלא מתוך שמחה של מצוה" (שבת דף ל"ג) ומכיוון שהיין "משמח לבב אנוש", נטע כרם, נמצא, איפוא, שהיין שימש לנח אמצעי־עקיף לקיום הברית.

ובילקוט שמעוני מובא: "ויטע כרם מצא גפן שגרופה מגן עדן ואשכוליה עמה. ושתל מפירותיה ושמה בלבו שטמר (שופטים ט"ז) "המשמח אלקים ואנשים". ובו ביום נשתגשו פירותיה ושתה ממנו ונתגלי. מדברי הילקוט יש להביא ראיה לדברינו דלעיל. שהנה לא הובא בדבריו הפסוק "ויין ישמח לבב אנוש" אלא "המשמח אלקים ואנשים", וזה בא להורות שהיה כאן גם ענין של שמחת אלקים. ועיין רש"י שם בשופטים שבאמת כתב "שאין אומרים שיר על הקרבן אלא על הנסכים". ראינו נוספת שהיתה כוונתו לשם שמים מזה שזכה נת לשני נסים בנטיעתו: א) שהזמין לו ה' גפן מגן עדן. ב) שנשתגשו בו ביום פירותיה.

והנה אף שעצם כוונת נח היתה לטובה, מ"מ כיון שלבסוף שתה מן היין יותר מדי, כדמצינו במדר"י "וישת מן היין - שתה שלא במידה ונתבה" - ציינה אותו התורה לגנאי. וע"ז נאמר "ויחל" - שנתחלל ונעשה חולין ונקרא איש האדמה וירד ממדרגת "איש צדיק" לדרגת "איש האדמה".

התורה מגלה לנו שהיה עליו לפחד ולהזהר מזה, ולעסוק מקודם בנטיעות אחרות. היין הרב ששתה לבסוף, הוכיח על ההתחלה. מהשתכרותו יכולים אנו לחזקן שמה שנתעסק בנטיעת כרם לפני כל שאר הנטיעות, היה מכח נטיה לשתית יין שנתלוותה לכוונה לשי"ש שהיתה לו.

* ומכאן מסקנא, עד כמה צריך האדם להיזהר במעשיו, אפילו אם טובים הם מצד עצמם, יש להיזהר שלא תתערב בהם כוונה שאיננה טובה. בדומה לזה אחז"ל "יח לו

שיח יעקב, עב

וכדי להפיג את לבו מהמצב של התוהו הנורא ששרד בעולם, לאחר שכל היקום נכחד ונשתח במי המבול, רצה לשמח את עצמו בין, שכן יין משמח לב אנשים, כדכתיב (תהלים ק"ד ט"ו) "ויין ישמח לבב אנוש", ולכן נטע כרם באדמה, כדי שיוכלו הוא ובניו לשתות מן היין המשמח לב שותתו.

כרם, אומרים לנו חז"ל, שהיתה תביעה על נח, שהחל את בנית העולם ונטיעתו מחדש בנטיעת כרם דוקא, וכפי המבואר במסכת סנהדרין (ע"ג) וז"ל, "ויחל נח איש האדמה ויטע כרם" - אמר רב חסדא אמר רב עוקבא, ואמרי לה מר עוקבא אמר רבי זכאי: אמר לו הקדוש ברוך הוא לנח: נח, לא היה לך ללמוד מאדם הראשון, שלא גרם לו אלא יין? כמאן דאמר אותו אילן שאכל ממנו אדם הראשון גפן היה. דתניא, רבי מאיר אומר: אותו אילן שאכל אדם הראשון ממנו גפן היה, שאין לך דבר שמביא יללה לאדם אלא יין! ע"כ, והיינו שהקב"ה טען לנח: הרי היה לך ללמוד מאדם הראשון שכבר נכשל בעץ הדעת, שהוא עץ הגפן שגרם להרבה יללות בעולם, ומדוע החילית את קיום הנטיעה בעולם בגפן תחילה? וכי חסר יחור של מיני עצים אחרים בעולם כדי לקיימו? הלא מהיכן שלקח את היחור של הגפן יכל לקחת אף יחור של מיני עצי פרי אחרים!

ולכן - נאמר על נח בתורה (ט"ז) "ויחל נח איש האדמה ויטע כרם", ואמרו חז"ל בבראשית רבה (ל"ו ג) וז"ל, "ויחל נח איש האדמה" - נתחלל ונעשה חולין, למה "ויטע כרם"? לא היה לו לייטע דבר אחר של תקנה לא יחור אחר ולא גרופית אחת? אלא "ויטע כרם" ע"כ, כלומר: היה לנח לעסוק בתחילה בנטיעה אחרת, ומשעסק דוקא בנטיעה של גפן נתחלל ונעשה חולין, עד שקראו עליו "איש האדמה" - "אדוני האדמה", מירוש: שירד ממדרגתו וממעלתו הרוחנית ונתקשר יותר לחלק האדמה שבו - חלק הגשמי.

ומבואר בפרקי ירבי אליעזר (פרק ל"ג הובא בדביו בעל הטורים ט"ז), 'מהיכן לקח נח את הנטיעה של הגפן? מגן עדן, וכאשר אדם נטיע אשור מקורה מגן עדן, הרי מקבל הוא את מושיגו גן עדן בעולם הזה, ואז - אם עולה הוא מדרגה לדרגה, הופך את את מושיגו העולם הזה למושיגים של גן עדן, ואם ח"ו להיפך, הופך הוא את הגן עדן למושיגו העולם הזה!

* כן היה אצל נח, רצה לשתות יין! באותו יום נטע הכרם ובאותו יום הפריחה ויעשתה פרי, ובאותו היום קטפה ובצרה ודרכה וסחט את האשכולות, ובאותו היום שתה יין והשתכר והתגלה בתוך אהלה, וכמו שכתוב בתורה "וישת מן היין וישכר ויתגל בחוק אהלה". למדים אנו, שאין דבר העומד בפני הרצון, ובדרך שאדם רוצה לייך מוליכו אותו!

PARASHAS NOACH / 35

A Vort For Rav Sam

13

The Midrash (Bereishis Rabbah 36:4) says that on the day he planted the vineyard, it produced grapes. He immediately squeezed them and made wine, from which he subsequently became

drunk. The Dubno Maggid (Ohel Yaakov, Noach pp. 88-89) learns a profound lesson from this multifaceted miracle. Normally it takes a very long time for a grape seed to flourish into a vineyard filled with grapes. After the grapes are picked, the fermenting process to transform their juice into wine takes many months as well. Yet here everything happened in one day, including Noach's drunken stupor which ended in catastrophe.

* The Maggid explains that after the total destruction of the world at the time of the Mabul (Great Flood), "Hashem caused a spirit of consolation and relief to pass before Him" (Rashi 8:1). This brought a great wave of Hashem's infinite mercy with enormous opportunity for siyata diShmaya (Divine assistance) to rapidly rebuild the world. Whatever Noach would have involved himself in would have been blessed with phenomenal success. Noach should have realized this and chosen something of far greater importance than the planting of a vineyard. He squandered this unique opportunity and is therefore referred to with the derogatory term of a "man of the earth."

14 The Maggid develops this concept by saying that after a person, or the Jewish community as a whole, undergoes a difficult period of suffering or tragedy, Hashem showers His abundant mercy on the person or community and there is great opportunity for blessing and success. This is alluded to in the words of the navi (Yeshayah 54:7, read as the haftarah of both Parashas Noach and Ki Seitzei), For but a brief moment have I forsaken you, and with abundant mercy will I gather you in.

A contemporary example of this is the post-Holocaust period where, after suffering through a devastation unparalleled in the annals of mankind, Klal Yisrael has rebuilt itself in a clearly miraculous fashion with the blossoming of Torah life in all parts of the Jewish world. Similarly, when a person goes through a tragic period in his life and feels the sting of the Midas HaDin (Attribute of Strict Justice) on his flesh, he should be comforted by the fact that this Heavenly rebuke will be followed by a loving embrace from a Merciful Father in Heaven. When that comes, it will be an opportunity to accomplish great things for oneself and for Klal Yisrael.

18

בה בראשונה, משום שהגעשה בתחילה צריך להיות זן וטוהר בכוונה שלימה. והוה גם הלימוד עבורנו, שעה שאנו עומדים בראשית הזמן, להשתדל לטעת בהתחלה זו נטיעה נאמנה, על מנת שלא תתהפך ה'התחלה' ל'חולין'.

19

שמאחרי מפעלו של ר' חייא, כי בכדי להנחיל תורה לילדי ישראל לא די בעצם הלימוד, אלא מי שהפץ שתהא תורה נלמדת בישראל, ושלא תהא משתכח מהם, מלבד התעסקותו בעצם הרבצת התורה, עליו עוד להשגיח בתשומת לב מרובה, שכל האמצעים כולם, יהיו עשויים מראשיתם במתשבת קודש וככוונה תמימה זו, להרבות תורה ולמנוע שכחתה.

ולכן הורו לנו בציור נפלא זה, עד היכן יש לחוש, וממתי יש כבר להזהר, לא רק משעת כתיבת המגילה, אלא גם על צינת הצביים והכנת היריעות שעליהם יכתבו את המגילות יש להשגיח, שתהיה בהם הכוונה הזו של הרבצת תורה בקיושה לילדי ישראל, ואף בזה לא די, אלא גם עשיית הרשתות בהם יצודו הצביים, צריכה להיות בכוונה הראויה, ויש עוד לחוש אף לפנים מזה כמבואר. ומכאן נדע, כמה עמוקה היא ראשית זו, שכל שינוי שיעשה בה לטובה או חלילה להיפך, ולו במחשבה קלה בלבד, עשוי להיבחן בתולדותיה הרחוקים ממנה מרחק רב. וכדברים הללו כתב המהרש"א (תולדות אבות, עמ' 10) 'שכל מעשה הזה לתורה הוא בתחלה לשם שמים, ולא היה בו שום שתוף ד"א וכוונה אחרת שלא לשם שמים, כי אלו קנה בהמה לעורה היה בו מצד המוכר שיתוף ד"א, אבל מתחלת גידול הכנתא היה לשם תורה ולמצוה'.

20

ככל שהארס מכין עצמו לדבר שבקדושה כך חל עליו יותר ההכשר לה יסוד שיטתו הקדושה של ר' חייא, גילה רבינו הנצי"ב זצ"ל (העמק דבר יתרו י"ט ב), נעוצה בדברי הפסוק (שם): 'יסעו מרפידים ויבאו מדבר סיני וגו'. עליו הורו חז"ל (פסיקתא וזרתא שמות י"ט ב) שללמדנו בא, שאם לא נאמר כך, הרי יש לתמוה מפני מה כתבה התורה היכן היו חונים באוהה שעה שיצאו ללכת למדבר סיני, והרי דבר זה ידוע הוא כבר. אלא שלהיקש בא הפסוק, ללמדנו שכשם שביאתם לסיני היתה בתשובה על מנת לקבל את התורה, כך גם יציאתם לדרך מרפידים, היתה באופן זה עצמו, מתוך תשובה ומתוך כוונה לקבל את התורה.

אלא, ממשיך הנצי"ב להקשות, שהן גם עתה אחר שהודיעונו חז"ל כל זאת, אין אנו יודעים מה צורך יש בהיקש זה, ומה בא הוא ללמדנו. ועל כך תירץ: אלא מכאן יש ללמוד, שכל דבר שבקדושה מה שהאדם מכין עצמו יותר לזה חל עליו יותר ההכשר לזה וכו', ולמד ר' חייא ממקרא זה שהתחילו להכין עצמם לקבלת התורה מתחילת הנטיעה מרפידים, כדי שיהיו מוכשרים יותר למעמד הנבחר הלוה.

שערי נדר / פרשת נח
כב
זמנה כר"מ (מגילה גמיה - פ"ח)

15

כל עת וכל זמן מצריכים אותנו לערוך מחשבות, על דבר חובתנו המסוימת הנובעת מן הזמן ומן העת ההיא. כי הזמנים החלוקים, נושאים בקרבם סגולות שונות בעלות אופי יחודי, הנחוצות להשלמת בנינו הרוחני של כל בן תורה. בין מכלול הזמנים הללו, חולקת לה רשות בפני עצמה 'ראשית הזמן'. עת זו, מחייבת התייחסות מיוחדת, היות והיא נמשלת ליסוד הבנין ההולך ונבנה בהמשכו של הזמן, ע"כ צריכים אנו להתבונן מעט בחובת העבודה של העת הזו, ע"מ שנוכה לכוון יסוד איתן, ושורש מצמיח פרי נאמן.

ויחל נח - פגם כראשית

והנה בתחילת זמן חורף עוסקים אנו בפרשת נח, אשר גם הוא נצטוו לכוון יסודות חדשים בעולם המחודש שלאחר המבול. ומתוך כך נשפטו מעשיו באופן שונה, כפי המתחייב מתפקידו המיוחד. וכך כתוב (בראשית ט ט): 'ויחל נח איש האדמה ויטע כרם' ופשוטו של מקרא הוא, שזו היתה לו נטיעתו הראשונה (כמבואר בבחי' התרוסס), אולם רבותינו דרשו את המקרא: 'עשה עצמו חולין' (רש"י ע"ט). הרי שפירשו את לשון הכתוב ויחל מלשון חולין.

ובביאור שיטתם יש לומר ששני האופנים הללו תלויים הם זה בזה, כלומר הטעם ל'לך שנעשה חולין בנטיעה זו, הוא מפני שהתחיל בנטיעת כרם, ולא בנטיעה אחרת (ראה ע"י יוסף ע"ד המדרש בראשית רבה לו א). וכן מתבאר מדברי רש"י שכתב: 'שהיה לו לעסוק תחלה בנטיעה אחרת' נמצא שלא על עצם נטיעת הכרם נתבע נח, אלא על כך שהקדים מעשה זה ועשה ראשון לכל המעשים, כלומר שעל הראשית נתפש נח, כי שעה זו היתה ראשיתה של הבריאה המחודשת לאחר המבול, וכיון שפגם בתחלה, נעשה חולין. מברור דבריהם למדנו, שמשנה חשיבות

יש ליקום להתחלה, שהרי אף האדם הגדול הזה, יכול היה להפך ולהעשות חולין, מתוך שלא נזהר כל הצורך לשמור את ההתחלה כראוי. מובן מאליו שמכאן נוכל גם להבין את מעלתו ושכרו הטוב של הזהיר בהתחלה.

16

שמירת ההתחלה בחומרה יתירה

אכן רב מזה יהיה שכרונו, לכשנמצא דברי חכמינו עד תומם. שהרי אם נתבונן, נמצא מקום לתהות על טיב מעשיו של נח, עליו נתפס בעינים הבוחנות של רבותינו ז"ל, שכן אין הדבר מבוואר לנו די הצורך, מדוע מצאו רבותינו שנטיעת הגפן מעשה חולין הוא, והרי היין 'המשמח אלקים ואנשים' (שופטים ט יג), רבו גם רבו מצוותיה של תורה התלויות בו, וכבר סמכו חכמים (ברכות לה) על המקרא הזה לומר שאין אומרים שירת אלא על היין, וכן אמרו (פסחים קז) זכרהו לשבת בכניסתו על היין, וכוס של הבדלה, ושל ברכה, ויין של נסכים, ושל שמחת יו"ט, ולגודל חשיבותו תקנו לו ברכה לעצמו. ומהו אפוא חטאו הגדול של נח אשר מחמתו נפחת כל כך.

אולם ביאור ענין זה, אף הוא נעוץ ב'ויחל', מפני שלאמתו של דבר אין היין נחשב לדבר מגונה, אלא שיש בו צד ואופן של רע, כשהוא מביא לידי שכרות, ולפיכך ביארו מפרשי המדרש (יפ"ת וע"י יוסף ע"ט), לא היה נח לוקה על ידו אם היין נוסעו לאחר מכן כי הוא יפה ונאות, ומפני כך לקה משום שלא היה לו לעסוק בו בתחילה. נמצא שדבר שכשר לעשותו בכל זמן, אינו כשר בהכרח להעשות בתחילה, ומכאן מתבאר, שלא די לשמור את ראשית הזמן מן הרע הגמור, אלא יש לשומרו גם מפני מה שאינו טוב מוחלט, וע"כ נפן היין מתמת שיש בה גם צד שאינו טוב, אין היא ראויה להינטע בתחילה.

17

הראשית - שורש יסוד

אמנם עדיין צריכים אנו לברר, מהי חשיבותה של ההתחלה, שכל כך החמידו בה. דבר זה לימדנו הספורנו (בראשית ט ח) ואמר: 'התחיל בפועל בלתי נאות, ולכן נמשכו מזה מעשים אשר לא יעשון, כי אמנם מעט מן-הקלקול בהתחלה יסבב הרבה ממנו בסוף'. מבואר מדבריו, שההתחלה אין עניינה רק נקודת הזמן הראשונה בכל פרק של זמן, אלא היא שורש ויסוד לכל אשר יבוא בעקבותיה. מעתה מובן מה צורך יש לדקדק בה כל כך, שתהיה מוקה מכל סדר אשם, ואף מכל דבר שאינו טוב מושלם. ולכן נתחלה נח, משום שלא התחיל בנטיעת פרי אחר, ונטע גפן תחילה, אשר עם כל חשיבותה ונחיצותה, צד הרע שבה נתן שלא יתעסקו

ומכאן אנו למדים, כי אל תחילת הזמן אין להביא את כל אותם ההרגלים הרעים
 המעשים אשר היו לנו למוקש בזמן הקודם, וכבר מראשית עבודת הזמן
 הזה יש לקבוע גדרים וסיגים, אשר ירחיקו אותנו מאותן נקודות רפיון אשר היו
 לנו למכשול, ונתנו הצעד הראשון בהנחת היסודות לזמן החדש. דבר נוסף אותו
 חשוב לציין ביחס לעבודת הימים הללו, נוגע לאלו הסוברים שיש לגשת אל הלימוד
 בהדרגה וזמן הקל אל הכבד, ולא באופן מוחלט ובמאמץ גדול. גישה זו מצננת את
 היותה הרותחת של ראשית הזמן, וגורמת לאבד בידים את הסייעת דשמיא
 המיוחדת המתלווה אל עמלי התורה ב'ראשית הזמן'. ואדרבה על פי דברנו עד עתה,
 אנו למדים כי דוקא ב'ראשית' יש להשקיע מאמץ מיוחד.

ושאלתי פעם את המשגיח הגה"צ רבי גדליה אייזמן שליט"א מה הטעם לזה
 שהראשית קובע את ההמשך עד כדי כך שכל ההמשך תלוי בראשית, ואמר לי שזה
 מטבעי הבריאה, כאשר הטבעים שנחקקו בבריאה, שהכל הולך אחר ההתחלה ואם
 רוצים לשנות צריך להתחיל מחדש. וע"ז אומר ר' צדוק הכהן שכל ההתחלות קשות
 מכיון שבהתחלה צריכים לעבור מעולם אחד לעולם אחר ולהתנתק מעולם הזה
 ולהכניס את עצמו לעולם הרוחני, ולכן יש קושי בהתחלה יותר מההמשך, ולכן כדי
 להצליח בהתחלה מוכרחים ללכת בכח ובחיפזון לחזק את הרצון הטוב ולהעמיד את
 הראשית טוב.

גם התוספת שיש בדברינו אלו על האמור כבר, מקרא הוא שאנו למדין באורם של
 חכמים, בדברי הכתוב בהמשך הפרשה (בראשית ט ט): 'ויקח שם ויפת את השמלה
 וישימו על שכם שניהם וילכו אחוזה וגו'', ודייקו רבותינו שמתוך שהכתוב מדבר
 בלשון יחיד נראה, שעל אף ששם ויפת טרדו יחדיו במצוה זו וחסו בכל מאדם
 על כבוד אביהם, בכל זאת עיקר המאמץ נזקף לזכותו של שם, שהתאמץ במצוה
 זו יותר מיפת. והילוק זה שהיה ביניהם בשיעור המאמץ, אף שאין הוא נראה לעיני
 בשר ודם, גלוי הוא לפני החופש כל חדרי בטן, ולפיכך אף שבמעשה לא נבחן
 ההפרש שביניהם בגילוי, הרי שכלפי השכר, תהומות יחזון בין שכרו של זה לשכרו
 של זה. שבגין המאמץ היתר הזה, זכה שם למצות ציצית, ואילו יפת זכה לקבורה.
 זה זכה למצוה יקרה ששקולה כנגד על המצות, זה זכה שיעשו עמו חסד באחרייתו.
 יתכן אם כן שהפרש קל בראשית, יגרום ששכר אותו המעשה, יעשה בסופו של
 דבר בחינה נפרדת ושונה לחלוטין משכר המעשה הדומה לו. נמצא
 שההשקעה איננה נמדדת רק בבחינת השכר וההפסד, אלא גם בגוף השכר עצמו
 יתכנו מדרגות מדרגות, גם בין כל אותם שזכו לתורה, לא ראי זה כראי זה, יש
 מי שיוצא ותלמודו בידו, ויש שמשנתו עשויה קרעים קרעים, ואף ששניהם למדו
 היטב ואפשר שאף למדו בחברותא, מ"מ לא כפי שהדבר נראה לעינים נראה הוא
 ללבבות, ורק העתיד יגלה כמה נחושה היתה ההחלטה, כמה אמיצה היתה הקבלה,
 ומה נכון היה להקריב עבור השגתה, ובהפרש כל שהוא בשורש תבחן התולדה.
 כחיצים ביד גיבור כן בני הנעורים אשרי מי שמילא את אשפתו מהם*. המשכיל
 ע"ד אמת יתעלה ויתחוק מאלו הדברים, ויזכה ויראה אור בהתקיים בו
 מקרא שכתוב (ההלים קטו ה): 'הזורעים בדמעה, בזמן זה של ראשית זמן של זריעה,
 ברינה יקצורו', לעת האחרית זמן קציר יבולו, כי תועיל לו דמעתו שבכה ויגיעתו
 שהתייגע, להצמיח פרי הילולים מבורך ומפואר.

זה ע"י מעשה אחד קטן של יוטע כרם, שלא היה צריך להתחיל עם נטיעת כרם, וכאן
 היה הכשלון שלו. ושאל הסבא מקלם שאלה גדולה, שלכאורה אדרבה, כרם הוא דבר
 גדול מאוד שהרי על יין מברכים בורא פרי הגפן משא"כ בכל שאר המינים שלא נשתנה
 הכרעה שלהם והגמ' בכרכות מבראת מדוע יש לייין ברכה מיוחדת מכיון שהוא משמח
 אלקים ואנשים, כי עם היין עושים נסכים וקידוש והבדלה ולכן יש לו חשיבות מיוחדת
 לקבוע לו ברכה בפני"ע, וא"כ מסתבר שהסדר הנכון כשכבאים לחדש את הבריאה הוא
 שקודם לטעם כרם שהוא קודם בחשיבותו ואח"כ את שאר המינים הפחותים ממנו,
 וא"כ מה החביבה על נח מדוע התחיל בנטיעת כרם, ומתוך הסבא מקלם שרואים מכאן
 יסוד גדול בחיים שאע"פ שהיין הוא חשוב מכל המינים מ"מ הרי יש בו גם סכנה
 שעלול לאבד את הדעת, וא"כ עריך לו לאדם להקדים לנטוע דברים פחות חשובים
 שאין בהם סכנה מאשר לנטוע דבר חשוב יותר אבל יש בו גם סכנה, כי דבר שיש בו
 סכנה אע"פ שיש בו ענינים גדולים צריך לברוח ממנו. והדבר הזה הוא יסוד גדול
 שצריך לשנן אותו, כי הרבה פעמים מזדמן לאדם מצוות גדולות שאינו מחויב בהם
 שיש בהם סכנה ואדם צריך לדעת ליהרר מהם ולברוח מהסכנה.
 וראים שמחמת הטעות הזו בלבד שטעה נח בשיקול הדעת נפל נפילה גוראה כזו
 ונקרא איש האדמה וכ"כ למה, מכיון שהגורם לטעות לא היה רק שיקול הדעת לא נכון,
 אלא הסיבה הפנימית שגרמה לנח לטעות היא שנמשך אחר ההנאה של היין, וזה מה
 שאומרים חז"ל שהתורה כותבת כאן שהמעשה הזה של נח שטעה בשיקול הדעת
 והקדים נטיעת כרם לשאר נטיעות בא מחמת שהיה להוט אחר האדמה נמשך אחר
 ההנאה של היין, ופעולה אחת כזו יכולה להפיל את האדם ממדרגה של 'איש צדיק'
 למדרגה של 'איש האדמה', וראים מכאן כמה צריך זהירות ושיקול הדעת בכל תנועה
 שעושים בחיים ואפילו בסדר של הפעולות מה להקדים ומה לאחור וליותר שלא יתערב
 בהכרעת הסמיכות הכח של 'להוטים אחר האדמה', אלא לדון תמיד לגופו של ענין.
 גם מסתבר שהטעם לנפילה הגדולה כ"כ של נח היתה מכיון שיה היה זמן של
 'ראשית', וכשנשלים בראשית זה מפיל את האדם יותר ממה שהיה נופל אם היה
 נכשל בזמן אחר, ובפעולה אחת יכול האדם ליהפך לאיש אחר, מ'איש צדיק' ל'איש
 האדמה', שהתורה שהעידה עליו מקורם שהיה 'איש צדיק' מעידה עליו עכשיו שנעשה
 'איש האדמה'.

ג] אולם עדיין קשה להבין איך יתכן שאדם ישחנה כ"כ ויהפך לאיש אחר מאיש
 צדיק לאיש האדמה בפעולה אחת מוטעית. אלא שכדי להצליח בעבודה צריך להכיר
 את טבע האדם ולהבין איך פועלים הכוחות של האדם ואם אדם לא יכיר את כל חלקי
 האדם ואת ההרכבה של האדם לא יוכל להצליח.
 והוא כי באמת "האלקים עשה את האדם ישר", הקב"ה-בא את אדם הראשון
 במדרגה גדולה מאוד וכמש"כ הרמב"ן (סוף בראשית) "להיות כמלאכי השרת", אבל
 אדה"ר חטא ואכל מעץ הדעת, והאכילה מעץ הדעת גרמה למהפכה בכל המהות של
 האדם כמבואר בספרי"ק, שע"י חטא עץ הדעת נכנסו לתוך האדם הכוחות החומריים
 והגופניים, כי קודם לכן היה האדם מרגיש עצמו רק נשמה והתנוער היה כלבוש חיצוני,
 וע"י החטא נכנס החומר לתוך הלב של האדם והאדם מרגיש את החומר כאילו הוא
 חלק ממנו, וער כדי כך שאומרים בכרכות השתר "ושמה שנתת בי טהורה היא" כאילו
 שהנשמה אינה האדם עצמו אלא חלק חיצוני שנכנס באדם, ואמנם צריך ליישב את
 הנוסח הזה, אבל מ"מ אומרים את זה בכל יום וזה לא צורם לאדם באופן, מכיון
 שהאדם התרגל להרגיש שהגוף הוא חלק ממנו והנשמה היא כביכול דבר חיצוני שרק
 יש בו ניצוצות מהנשמה. והנה מצד הנשמה האדם הוא שלם כי הנשמה היא חלק אלוהי
 ממעל וממילא יש בנשמה את כל המעלות וכל המידות הטובות וכל השלמות שיש
 בעולם, אבל מצד הגוף האדם הוא כשל חי ככל שאר הבע"ח ויותר גרוע משאר הבע"ח
 כמו שאמרו שלאדם יש בחוכו את כל הכוחות של כל בעלי החיים. והרמב"ן מבאר את
 מה שכתוב "נעשה אדם כצלמנו כדמותנו" שהרי הקב"ה אינו צריך לשהף עוד אחרים
 כבריאת האדם, אלא הפשט בנעשה בצירוף עם האדמה כי כל הבע"ח כאו מהאדמה
 ואילו הנשמה באה מלמעלה שהיא חלק אלוהי ממעל ולכן אמר נעשה אדם שהקב"ה
 נתן באדם את הנשמה והאדמה נתנה בו את כל הכוחות החומריים של הבע"ח שבאו
 מהאדמה. וקודם החטא היו כל הכוחות האלו מוחזק לאדם ואחר החטא נכנסו בחוכו,
 וזו היא המהות של האדם שהוא מורכב משני צדדים הפכיים, מנשמה חלק אלוהי
 ממעל, ומגוף שהוא כשר ודם.

צד שיח פרשת נח יצחק
 5 יצחק פ' ו' א' א' א' א' א'
 ויטע כרם

א] בתחילת ספר צדקת הצדיק לר' צדוק הכהן כתב חז"ל "ראשית כניסת האדם
 לעבודת ה' צריך להיות בחיפזון, כמו שמצינו בפסח מצרים שהיה
 נאכל בחיפזון ולא פסח דורות, מפני שהתחלה לנתק את עצמו מכל תאוות העוה"ו
 שהוא מקושר בהם צריך לשמור הרגע שמתעורר בו רצון ה' ולהפנות על אותו רגע
 למהר לצאת מהם אולי יוכל. ואח"כ שוב ילך במתינות ולאנן בדין פסח דורות",
 עכ"ל. והנה החיי אדם בכלל ס"ה כותב כללים לעבודת השם ובתוך שאר הכללים כתב
 שלא להכנס לעבודת ה' בחיפזון אלא במתינות כי הנכנס לעבודת ה' בחיפזון אינו
 מצליח כי צריך מתינות וישוב הדעת להכין את עצמו לעבודה וכלי זה א"א להצליח.
 ואומר החיי אדם שלכן בפסח מצרים שהיה דין לאכול בחיפזון היה צריך להוסיף
 אזהרות בדיני האכילה "וככה האכלו אותו מתניסם הגורים וכו'" כדי שלא ישלם מחמת
 החיפזון. ושומעים מכאן את הדרך בעבודת ה' שאע"פ שמהלך העבודה צריך להיות
 במתינות ובישוב הדעת עם הכנה ועם הכנה, מ"מ כשנמצאים בהתחלה צריכים
 ומוכרחים ללכת בחיפזון אע"פ שיש סכנה ברוב, מכיון שבהתחלה של העבודה צריכים
 לעבור מעולם לעולם ולזה צריך התלהבות והתעוררות, וזה היה הטעם שפסח מצרים
 נאכל בחיפזון, ואח"כ שכבר נכנסים לעבודה אז צריך ללכת במתינות כמו בפסח דורות.
 ויש כמה בחינות של 'ראשית כניסת האדם לעבודת ה'', כמו התחלה של סדר או
 התחלה של יום והתחלה של שבוע וכ"ש התחלת הזמן וכ"ש התחלת השנה. ולכן א"א
 ללכת אז במתינות מכיון שצריך לזרוק את עצמו לעולם אחר. אלא מוכרחים לעבור גם
 התלהבות והתעוררות בחיפזון.

Rashi notes that Noah is now called a man of the earth instead of "a righteous man" as previously. What happened? The first thing he planted after the flood was a vineyard, but he should have planted other things first.

Rabbi Yeruchem Levovitz commented that it was definitely proper for Noah to plant a vineyard. Grapes which produce wine are necessary and have positive uses. But the fact that from all the things he had to plant, Noah chose grapes to start with shows us his essence. This lowered his previous level. By what you choose first you illustrate whether your focus is on spirituality or materialism. (Daas Torah: Braishis, p.61)

Whenever you have a number of things to choose from, note what you choose first. This is a powerful tool to gain greater self-awareness. Regardless of your present level, strive to build up such a love for doing good that it will be first on your list of things to do.

By choosing to plant a vineyard first, however, Noah showed that producing wine took priority over any other pursuit. This first misstep set off a spiral of descent; before long he became drunk and shamed himself.

A different Midrash tells us that Noah was one of three men (Kayin and Uziyahu were the others) who became so obsessed with the land, that the land eventually caused their spiritual downfall. The Midrash then explains that after Noah left the teivah, agriculture became his primary focus in life. Whereas earlier he was primarily a tzaddik, whose occupation happened to be in agriculture, he now pictured himself as a farmer.

These two Midrashim lead us to the same conclusion. Whether or not we are conscious of it, certain actions we do and choices we make distinguish us as human beings. They

expose the inner core of our personalities, after all the externals are stripped away.

One way to define a person is by viewing his priorities. Noah evidenced that his priority was to produce wine thereby classifying himself as an ish ha'adamah. Priorities are a clear image of who you are; they declare your innermost feelings to the world.

If you want to know if a person is primarily involved in spiritual pursuits or worldly pursuits, all you have to do is observe what comes first in his life. When he wakes up in the morning, does he rush to check his email, or does he rush to shul to daven? Which envelope does he open first? The envelope that contains his child's report card, or the one that holds the latest report on his stock portfolio?

Perhaps even more revealing than priorities is the way people describe themselves. Noah was always involved in agriculture, but his self-perception changed after the Mabul. Before the Mabul he considered himself an oved Hashem, who worked the fields to support his family. After the Mabul, he began to think of himself as a farmer. He began to define himself by his profession.

This misconception is commonplace in today's day and age. There is nothing wrong with going out and making a living. But do you think of yourself as doctor first, or as a frum Jew? If you had to characterize yourself in one word, would you choose "accountant" or "Yid"?

והנה המדרש הזה מגדיר את כוחות האדם, ואם אדם רוצה לדעת איך פועלים הכוחות בתוכו צריך לדעת את היסוד הזה שהשלטון של היציה"ט באדם הוא רק כל זמן שהיציה"ר לא מתעורר, אבל בזמן שמתעורר היציה"ר אז האדם הוא "רק רע כל היום". מכיון שהיציה"ר נכנס באדם קודם ליציה"ט והוא כמו בעה"ב אצל האדם והיציה"ט הוא רק כמו אורח אצל האדם, ואורח פירושו שהוא יכול להיות בבית רק כל זמן שהוא לא מתנגד לבעה"ב, כך גם היציה"ר נוחן רשות ליציה"ט להיות באדם רק כל זמן שהוא לא מפריע לו אכל כשעה שהיציה"ט מתנגד ליציה"ר לית דמרכיז ליציה"ט, ועל האדם לעמוד ולהתחזק בהנצלה מהמצב הזה ולשלטו בעצמו.

ומכיון שהאדם מורכב משני כוחות הפכים ששואגים אחד את השני ממילא כל תנועה של האדם יש לה השלכות, שבכל תנועה האדם יכול לחזק את יציה"ט או את יציה"ר, וכשאדם עושה פעולה אצ"ט שאינה עבירה אבל היא מגרה את יציה"ר או היציה"ר מתגבר על היציה"ט ודוחה אותו, וכן להיפך כל פעולה של התגברות על הרע מחזקת את יציה"ט והאדם מתעלה מיציה"ר, וממילא כל פעולה של האדם יכולה לשנות את כל האדם ולא שנעשה אדם אחר אלא ששני הכוחות היו בתוכו מתחילה, וכן כגון אין המשפט שנעשה איש האדמה אלא מקודם גם היו בו שני הכוחות של איש צדיק ואיש האדמה אלא שקודם משל האיש צדיק באיש האדמה וע"י הפעולה הזו שהקדים ליטע כרם קודם שאר המינים התגבר האיש האדמה על האיש צדיק ונעשה איש האדמה.

נמצינו למדים שישנם פעולות שיש להם השלכה על כל המהות של האדם, וכן הצערים שיש להם משקל גדול בכנין של האדם זה הראשית טובה, שהתחלה טובה היא פעולה שיש בה כוח להגביר את יציה"ט על יציה"ר וכן ח"ו להיפך התחלה שאינה טובה יכולה להגביר את יציה"ר על יציה"ט, ולכן ישנה אחריות גדולה על האדם להתחיל בהתחלה טובה, כך הוא בתחלת הזמן, וכך גם בהתחלה של היום וכך גם בהתחלה של כל סדר אם רוצים שיעליח צריך להתחיל טוב שאצ"ט שזה דבר קטן אבל זה מעמיד את האדם.

הפסוק של "ויחול נח איש האדמה וטע כרם" צריך לעמוד לפנינו כנגד העיניים, שאפילו אדם גדול יכול ליפול ע"י תנועה אחת לא זהירה ולא מחושבנת, ומאידך גיסא א"א לשער כמה אפשר לגדול מתוך תנועה אחת מחושבנת, ואחר הרבנים שעל ידיהם אפשר לגדול הוא התחלה טובה שאם עושים את ההתחלה בחיזוק ובהתגברות מי יורע כמה אפשר לגדול מה ומה שנתחזק להתחיל בהתחלה טובה הקב"ה יעזור שנוכח כאמת לאחרית טוב.

27 שיחה א. גדול קדושת ה"ראשית", מעלתו ופגולתו
ע"פ ר' נח - ר' נח

המתחזק בראשית העבודה, מכניע היציה"ר התהיו וצדיקי החרוץ ו"ע גילו לנו נפלאות על כח זה של ראשית, אך שבכל מצוה ומצוה ובכל עבודה פרטית של כל יהודי, אם יחזק ויחמץ בראשית והתחלת המצוה, התחלת סדר הלימוד, וסדר התפילה, ואכילה, וכדומה בשאר עבודות, שהראשית יהיה בכל התוקף והעון, יתמשך קדושת הראשית על כל המשך המצוה וינצל מכל מיני הפרעות ומלחמת הצר שיכולים להתעורר במשך הסדר, הן בחשקת התורה, הן בהתמדה, הן בהפרעות משאר אנשים, והן בכונות המצילה, ובעומק הלב, כל וסיונות אלו יהיו בגמלים ומבטלים אם רק יעמוד חזק בראשית התחלת הסדר יהיה כתיקונו, וזה אמר הרה"ק ר' חיים וויסאל ז"ע עה"פ (בראשית ג, טו) הוא יושף ראש ואתה תשופנו עקב, שהקב"ה אמר לנחש הקמנוני, שהאדם יהיה בכחו לשלוט עליו ולכבוש למר אף רק יחזק כראש ובהתחלה העבודה, והוא הוא יושף - ראש, אבל "ואתה תשופנו" שהנחש יהיה בכח לשלוט על האדם ולהפילו, כשהאדם יהיה בבחי' "עקב" דהיינו כשכל כחו והתאמצותו יהיה רק בסוף כי או כבר ככול הוא כיד היציה"ר ח"ו.

ובזה פירש הרה"ק מוואהלין ז"ע מאמר חו"ל (מכילתא שמות יט, ה) "כל התחלות א קשות" פירוש שכל התחלה צריך להיות קשה כבחל חזק מאד בכל כחו ובוחרו, וע"ז זכה ל"מכאן ואילך יערב לכם" בלי שום הפרעות מתיציה"ר לכל אורך הדרך (ע"ן) ישא ברכה ר"פ (כמרכיז), משא"כ אם כבר בהתחלת המצוה האדם מתרפה בעבודתו ואין לו את כח הראשונה, או כל הרבנים בחזקת סכנת מצירו הרע, וכפירושו של הבני יששכר בספרו דרך פקודיך (מ"ע י"ה חלק המחשבה) עה"פ (תהלים לו, ה) יתייצב על דרך לא טוב רע לא ימאס, דאם מתייצב בתחלת הדרך באופן לא טוב, או כבר רע לא ימאס והבן.

אולם ביאור הענין כי מחלוקת יעקב ועשו לא היה מחלוקת נרידא על עסקי כספי ומנוני כבורה מי יירש פי שנים כרכושו של יצחק, כי יעקב לא היה צריך לא כסף ולא רוב אלא להם לאכול ובגד ללבוש, וכל מנעתו היתה רק לעשות רצון ה' כל ימי חייו, אבל מחלוקתם היתה מי יהיה ב"ראש" כלומר מי יזכה לכה הראשית והתחלה אשר זה יכול הכל, וזה היה הסיבה שרעה יעקב לזכות בכבורה כי זה מורה על הראשית, ולכן אמר הרה"ק ר' יחזקאל מקאמיר ז"ע עה"פ (בראשית כה, כו) וידו אוחזת בעקב עשו, מיד בפסיעתו הראשונה של עשו עיבב אותו יעקב והפריע לו להתחיל הראשית בהצלחה, ולכן אחוז בעקבו, ובלשון קדשו: "ער האם איהם פאר האלקמן באלד ביי דעם ערשמן טריס" עבליק, ואכן מצאנו דכשכא אליו שרו של עשו להלחם עמו עד שחקע כף ויכו,

One of the more memorable parts of the Yom Kippur davening is the reading of Sefer Yonah at Minchah. We read that the Tarshish-bound ship that Yonah had boarded was being lashed by a storm, and the ship was on the verge of breaking apart. The passengers and crew cast lots to ascertain who was responsible for their predicament. When the lots singled out Yonah as the culprit, they asked him, "What is your trade? And from where do you come? What is your land? And from what people are you?"

Yonah's reply seems to answer only some of their questions: "I am a Hebrew (Jew), and I fear Hashem."

* Truthfully, however, Yonah's response answered all the questions of his fellow passengers. The people on the boat wanted Yonah to define himself, to describe who he was — and so he did. In fact, his answer should penetrate deep into our hearts, until we likewise respond to similar questions with the same words. Who are we? We are Jews, and we fear Hashem.

With the numerous distractions of the complex world we live in, the means to rise to our challenge — to choose Moshe's path over Noah's path — is to define ourselves. This requires us to make sure our priorities are in order, and to make sure that we are clearly aware of who we are, first and foremost.

ויחל נח איש האדמה ויטע ברם (ט, כ).

וברשי: "יחל - עשה עצמו חולין, שהיה לו לעסוק תחילה בנטיעה אחרת."

אין לנו כל ציור בגדלותם של ראשונים, ובפרט אצל נח שהקב"ה אמר עליו "כי אותך ראיתי צדיק", ובדואני היתה כל מחשבתו כדי שיהיה לו יין לנסך נסכים למזבח. אך כיון שהיון הוא גם לשתייה, היה על נח להעלות על הדעת עובדה זאת, ולעסוק תחילה בנטיעה אחרת, כמו זריעת תבואה! נמצא שגם רק שינה מהסדר הנכון - לא יותר - ומזה אפילו נביא יכול להתהפך מקודש לחול. אדם שבנה לעצמו בית, ולפני שהכניס בבית שולחנות וכסאות קנה שטיח יקר, הרי מורה בעצמו שהקו של האדם הזה כחיים הוא חולין, שמעדיף מתחרות על פני ההכרת.

חידוש גדול נתחדש כאן. נח כבר היה בן שש מאות שנה, והיה נביא, אחרי החיים הרוחניים שהי בתובה, עשה מעשה לא נכון, וכך עשה עצמו חולין.

* זה כלל גדול, שאחרי עליה גדולה, כגון במוצאי יום בפורים, אחרי שהאדם התקדש במשך כל הימים הנוראים, אם עושה מעשה שאינו נכון, מיד עושה את עצמו חולין. לכן קבעו תויל שמיד במוצאי י"ב יתחיל אדם בבניית הסוכה, מפני שאם יעשה מעשה מצוה לאחר י"ב הרי הוא נשאר בקדושתו ואינו נעשה חולין. ולא דוקא אחרי י"ב, אלא אחרי כל מעשה מצוה שהאדם מתקדש בו, כגון אחרי תפילה, אחרי שבת, צריך לזהר במעשה שהולך לעשות, שתי לא יעשה את עצמו חולין.

ולעומתו משה רבינו בתחילה נקרא איש מצרי ולבסוף נקרא איש האלוקים, שהלך ונתעלה.

וידוע שהסייעתא דשמיא שמקבלים היא בצורה של כח ועזר, שפע של בריאות, ופרנסה טובה, וכו'. לא מקבלים ידע בתורה אלא מקבלים כח, ובאותו כח אפשר להגיע לידע טוב בתורה, ואפשר תחילה לידע שלילי. וזה אגו צריכים לדעת בתחילת הזמן, אין ספק שקיבלנו שפע טוב אחר כל הודוש הזה השאלה היא להיכן לנצל, ובה צריך זהירות. והדבר הומה לחשמל שהוא כח חזק ואפשר לפעול בו לטוב ולמוטב, יכול להועיל ויכול להרוג.

גבורה ניתנה לעם ישראל, יש המנצלים * זאת לגבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו, ויש המנצלים זאת לעיין שבאומות ישראל, עיין מסכת ביצה (כה).

יופי ניתן לעם ישראל, יש המנצלים זאת ל-"פיפית מבני אדם הרצק תן בשפתותיך" (עיין תהלים מה) כדי לזכות את הרבים, ויש המנצלים זאת לזום זהב באף.

אורח דא"י מחכים, יש שצמחו בתורה באור זה ויש שצמחו בהכמים המה להרע ולהטיב לא ידעו (ויטיה ה, כט).

אפילו התורה הקדושה צריך זכות ללמוד * אותה כראוי, שהרי זכה נעשית לו סם חיים לא זכה כ"מ נעשית לו סם המות, והלילה מרגיש רע בלימודו וקשה עליו כמות, צריך להתפלל לזכות למתיקות התורה, והערב נא ה' אלוקינו את דברי תורתך וכו'.

משה רבינו קיבל גבורה כמו שראינו אצל בנות יתרו שאמרו לאביהם על משה "איש מצרי הצילנו", כלומר שראו בו כח וגבורה כאיש מצרי. ומשה ניצל מעלה זו כדי לעזור לאתנו במצרים ולהציל עשוק מיד עושקו. ומכאן זה הגיע לדרגה גבוהה מאד להיות איש האלוקים ולהוריד את התורה לעם ישראל.

כתוב במדרש רבה ופ' לה ה' א"ר ברכיה חביב משה מנח, נח משנקרא איש צדיק. נקרא איש האדמה כלומר יד מדרגתו, אבל משה משנקרא איש מצרי נקרא איש האלוקים. ולפי הנ"ל ביארו כן, נח ניצל את כוחו וברכתו והגיע לאיש האדמה, ומשה רבינו ניצל את כוחו וברכתו והגיע לאיש האלוקים.

כל אחד ה' חגנו במתנת שמים וצריך לתת * מזה לעולם, וכגון מי שחגנו ה' בממון צריך לתת מזה לצדקה. ומי שחגנו ה' בהכמה צריך ללמד חכמתו לציבור, ויש שה' חגנו בתפיסה מהירה כלימודו אדם כזה צריך ללמוד הרבה ספרים ולכתוב תמציתם לציבור. ומי שחגנו ה' בכח החידוש צריך

ללמד חידושי לרבים. ומי שחגנו ה' בכח החידוש והחידוש צריך לשמח לב אנשים בדיבוריו. ומי שחגנו ה' בקול ערב צריך לשמח לב בני אדם בשיריו וחמירותיו. ומי שחגנו ה' בידים טובות לצייר, צריך לצייר ציורי תורה להמתיק דברי תורה לאנשים. יש כעס ישראל פוסקי הלכה, ובקיאים בהלכות, וצריכים לתת מחכמתם לציבור. יש מושלי משלים כמו המגיד מדובנא, יש מספרי סיפורים, וע"ז כתוב ישרים דרכי ה' צדיקים ילכו בהם ופושעים יכשלו בהם. כוחות אלו צריך לנצל בצורה החיובית ביותר כפי דעת תורה ויש המנצלים כוחות אלו לדעה, ה' ישמרנו. ודעוין זה מתמשך עד שאמרו חז"ל אין מדה רעה בעולם והכל נברא לצורך. ועיין בספר המדות ובאורות צדיקים ועוד איך לנצל כל מדה ומדה בצורה הנכונה.

לומדים מכל זה איך חשוב לשמור על הזמנים הראשונים שבחיי האדם כגון הזמן הראשון אחרי ימים נוראים, תחילת ימי בר מצוה, תחילת ימי הנשואין, תחילת לידת ילדים, תחילת חינוכם, לנצל את הסייעתא דשמיא שמקבלים בזמנים אלו שתשאר לעד.

ועל כן נח אמנם רבו וכוונותיו, ואשר אנו מוכיחים וכוונתו בתפלת ר"ה שלנו אלא שלא גדל, והעיקר שצריך לגדול ולהביא גדולי גדולין, ומזה עלינו לדעת שכל מה שאנו משיגים בתורה, ואפילו במשהו, הרי שזה צריך להיות כלי והכנה להתקדמות ולא להשאר באופן פשוט ולהצטמצם, וכמו שאומרים בשם הסבא מקלם ויע"א שאמר לתלמידיו: "ילדים, אל תחיו באופן פשוט" שאם תחיו "פשוט" תשארו "פשוטים", וזהו המציאות, דאף שמקיימים מצוות ומתפללים, אולם מ"מ נשארים פשוטים כל החיים, ועלינו תמיד לשאוף לא להשאר פשוטים, ושכל לימוד ותפילה וקיום מצוות יהיו כלי והכנה לגדלות התרוממות.

תגיע לאיש האדמה. עוד אמרו במדרש וסי' (נ) נח היה להוט אחרי האדמה, וכן פירש הרמב"ן כוונת המילים "איש האדמה" שהיה להוט אחריה.

דברי חז"ל אלו טעונים ביאור רב, דהנה נח כשהיה בתיבה ראה ניסים גלויים שנעשו עמו במשך שנה שלמה. וכן ראה מה הקב"ה משלם לכל מי שאינו עושה רצונו. לכאורה אחרי שיצא מן התיבה היה צריך להיות עובד ה' בצורה נפלאה, ולהתעלות עוד יותר ממה שהיה קודם. והנה רואים להפך הדרגות עצומה כיו מאיש צדיק להיות להוט אחרי האדמה מתי כפרה של ירידה זו!

נראה לבאר, דהנה כתוב בפסיקתא זוטא (נח יט) נח לא היה זכותו גדול כמו של האבות שרצו לפניו כסוסים לעשות רצונו. וכן אמרו במדרש (בי"ו ל) אברתם שהיה כמו יפה - "תתהלך לפני ויהיה תמים" אבל נח שהיה כרוח רע - "את האלוקים התהלך נח" שהיה צריך סעד וסיעתא דשמיא.

לכאורה איך מאמרים אלו מתיישבים עם מה שאמר בזהר הקי' (ח"א נח): נח ראה מעשי בני אדם שמקולקלים הם ויהיה מתחבא מהם, בכדי לא להתנס נורכיחם ועסק בעבודת ה', עסק בספרו של אדם הראשון ובספרו של חנוך, ע"כ. משמע שנה היה פרוש ועובד ה' גדול.

40

אכן נח היה מחביא עצמו מפני בני אדם כדי שלא ילמד ממעשיהם, אולם את טבעו לא שינה לטוב - "ויהיה כרוח רע", לכן היה צריך בכל עת סעד וסיעתא דשמיא לסומכו שלא יגור אחריהם, משום שבמקום מחבואו לא עבד על טבעו לשנותם אלא עבד רק על ה"יסור מרעי" ולא על "יעשה טוב". משא"כ האבות הקדושים "רצו לפניו כסוסים בין בצעי המים לעשות רצונו קנים", כלומר הלכו נד הורם של השמעת הודו, ולא נמשכו כלל אחריהם, ושינו את טבעם לטוב. מאחר ולא הסתפקו כלל ב"יסור מרעי" אלא גם "יעשה טוב".

וכיון שכן, נח בטבעו היה "איש האדמה", אלא שלא עסק באדמה מחשש שמא ילמד ממעשיהם המקולקלים של דורו, והיה נקרא בזה "איש צדיק" כיון

שברח ממעשי הרשע של דורו, אמנם ברגע שיצא מן התיבה ולא היה חשש שמא ילמד מהם, פרצה כל פנימיותו החוצה שחזר "איש האדמה". משא"כ משה מ"איש מצרי" שוהו היה פנימיותו וטבעו, עיי' עבודתו נחפך ל"איש אלוקים". למדתו - אפילו אדם שנחשב ל"איש צדיק" ללא עבודת המידות ויכל לבסוף להיות הגרוע שבכולם, כמו רבי יוחנן ששמונים שנה שימש בכהונה גדולה, ולבסוף נעשה צדוקי.

מכאן שלא די הוא לאדם שיתרחק מעושי רשע, אלא יש לשפר את המידות הרעות, דלולי זה אין לו ערבות שיצוה"ר לא יגלוט עליו במשך חייו. כלשון של הר"א זצ"ל (יאבן שלמה) (פ"א) עיקר חיות האדם להתחזק תמיד בשבירת המידות, ואם לאו למת לו חיים. וזה שאמר שלמה: "החזק במוסר אל תרף נצרה כי היא חייך" כי מוסר נקרא מה שמשבר מדותיו וחולץ נד טבעו, עכ"ל. עיי' לקטן פרק י"ג פסוק י"א, מעשה נפלא בעונו זה.

שנת 5 אהרן ת"ת
אורח חיים למעלה למשכיל
5 קולטור

43 קטא

במדרש רבה (בראשית רבה לו,ג) מובא: "חביב היה משה מנח, נח משנקרא איש צדיק, נקרא איש האדמה, אבל משה משנקרא איש מצר נקרא איש האלקים". ביאר זאת הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל בספרו "משנת אהרן" ח"א (עמ' קטט) שרצון השי"ת הוא שהאדם יהיה במצב של עליה בלתי פוסקת, לא להסתפק במדרגותיו והשגותיו, אף אם הן גבוהות ועליונות, רק תמיד לעלות עוד ועוד.

והנה התביעה על נח, ומה שנקרא איש האדמה, היתה על כך שהתחיל בנטיעת כרם, שגם אחרי מדרגותיו הגדולות, שעל ידו ובגלל צדיקותו ניצלה הבריאה כולה, ולמרות עבודת החסד והרבה שעשו נח ובני ביתו במשך כל זמן היותם בתיבה, שלא ראו שינה בעיניהם, ועמדו ושימשו את כל החיה ואת כל הבהמה אשר בתיבה, ומכל מקום היתה כלפיו תביעה גדולה, כי אף שבאמת היה מן ההגיון שיעשה משהו בצאתו מן התיבה למען יישבו ושיקומו של העולם החרב, מ"מ הוא נתבע על כך שהקדים נטיעת כרם. כי אף שבדאי הייתה כוונתו לשם שמים, לצורך עבודה, להקרב נסכים [שהרי נח למד תורה וידע גם דיני נסכים, ואף שאין דין נסכים בקרבנות בני נח אחרי מתן תורה, אבל הרי גם על הקרבנות שהקריב לא נצטווה], וגם מצד שהיין משמה, והרי העולם היה שומם והיו זקוקים למעט שמחה, ומכל מקום בהקדמת נטיעת הכרם, היתה מעורבת בונה חומרית. ואף שהאדם נצרך בחיי היום יום שלו גם לחומריות, מ"מ אצל ה' היתה זו ירידת מדרגה, ולכן נשתנה כיניו בתורה. לאיש האדמה במקום איש צדיק.

גם אמרו חז"ל (בר"ר לו,ג): ויהל - שנעשה חולין, אף שגם אז עדיין נשאר נביא, דבריו אודות עתידות הבריאה בנוגע לתולדות שם חם ויפת נכתבו בחזרה ונתקיימו, ויהיו קיימים כל ימי עולם, אך מ"מ היתה כאן ירידה, וממנה נגרם קלקול גדול לחלק מהבריאה ונתקלל כנען בעבודתו.

אבל במשה עליו אחז"ל "חביב משה" שהיה תמיד במצב של עליה, ואחרי שנקרא איש מצרי שגם אז היה במדרגת נבואה למעלה מכל, ואחרי כל המורא הגדול והיד החזקה ולכל האותות והמופתים שעשה לעיני כל ישראל, ושניתנה תורה על ידו, לא פסקה עליותו ועמלו, ולא בא לידי מחשבה שעשה כבר את המוטל עליו, אלא תמיד היה בעיניו כאילו עומד בהתחלה "אתה החילות".

וכאמת שכל העמל וכל המעשים שאדם עושה ואפילו מעשים גדולים ביותר, אין זה גר של נתינה מצד האדם וכמו מי שמשלם את חובו שיש לו הרגשה נכונה שפרע את חובו ועשה את שלו ועכשיו צריך לעשות לביתו. אלא כאן זו מציאות החיים, כי עבודת השי"ת והעליה הרוחנית הם עצם החיים "כי הם חיינו", ואין מציאות חיים אחרת. וכל "ינינו החומר ונסינות החיים הם אמצעים שעל ידם יושגו החיים האמיתיים, כי עמל התורה ועבודת השי"ת הם דוקא במציאות זו של נסינות, וכל מציאות עוה"ז היא רק לתכלית תורה ועבודת ה'. [וידוע שהגרי"א ז"ל לפני פטירתו אמר כמה קשה ליפרד מהעולם הזה, שבמצוה קלה כמו ציצית זכים ורואים פני השכינה]. ואחרי שאלו הם החיים בעצם, הרי לא יתכן שיחשוב כי די לו במה שהשיג כשם שלא יתכן שהאדם בעודו בכוחותיו יחשוב כי די לו במה שחי עד עכשיו ולמה לו עוד חיים.

אם נסכם את הדברים, נאמר כך. אצל נח, נטיעת הכרם הייתה נתינה של הפסק עליותו הרוחנית. עד עכשיו עשה נח כל מה שהיה יכול למען הצלת נפשו ונפש בני ביתו, והאג להשאיר המשך לקיום העולם, ומרגע שיצא מן התיבה אחר המבול, כאילו אמר לעצמו "עכשיו אעשה לביתי", מעתה אעשה לנפשי, ולכן "נטע כרם". מצב כזה מביא עמו על כרחו ירידה רוחנית. לא כן עברי משה, היתה אצלו בתיבה של עליה מתמדת ללא הפסקה, חו היתה חלק מעצמותו, כי זה מה היה משה רבינו, כל הזמן "עבד נאמן קראת לו".

ח"י שנה 5 ב"ק

44 את האלקים התהלך נח, שהזנית נח עבודתו את הארמה, ועסק רק בעבודת ה', ועתה לאחר שהמבול נימח וטשטש את הארץ עד עומק המהרישה, סבור היה נח שעתה כבר נתקן הארץ, כי הושתרה מכל טומאתה אשר טמא וקלקלו אנשי דור המבול.

(ממונת טז) שהיין שיהיה בימות המשיח ירוה, ואילו אצל נח היה וישכר, ויתגל בתוך אהלה כמו אדם הראשון קודם החטא. (עיי' נחמס ספר עזיאל על דרך זה).

ד) ועוד נראה בחובת העליה המתמדת, דהרי האדם מחוייב לפי הכרתו ויכולתו, והנה העמל הגדול בתורה והמעשים הגדולים מוככים את הנפש ומחזקים ומגדילים את ההכרה, וממילא מתחייב בתוספת עבודה מתודשת, וכמש"כ בחז"ל (כפ"ב מחשבון הנפש) כי אין השכון כל בני אדם שוה, כי מה שחייבים בו, יתחלף כפי התחלפות הכרתם והתחלפות הטובות עליהם, והביא הקרא (דברים י"א, כ"ד): וידעתם היום כי לא את בניכם אשר לא ידעו ואשר לא ראו את מוסר וגו', כי עיניכם הרואות וגו', הפצצד ההכרה שראו הכל יש תביעה מיוחדת, וכן תביעה מיוחדת לאותם המיוחדים בטובות הגדולות, ולכן מתחשב חייב העבודה אחרי שכבר עמל בו, וכן בעסק התורה מתחשב חייב הן מצד ההכרה שנתגדלה והן מצד קבלת הטובה.

יין המשומר בענביו - פנימיות טהורה

נבאר את סוד הענין בנטיעת הכרם ע"י נח, ע"פ דברי הרקאנטי (פר' נח) "ויחל נח איש האדמה וגו', פשטו ידוע ונרמז בזה סוד גדול לחכמים שנכנסו בעמקי התורה וסתריו, כבר ידעת כי השכינה נקראת כרם שנאמר כרם היה לשלמה (שה"ש ח"א), כרם ה' צבאות

(ישעיה ח"ז), ומן הכרם ההוא יוצא היין המשומר בענביו אשר רמזנו, השפעת הברכה מצד הקדושה שמביא ללשמה טהור וכפי שיבואר, והבורא יתעלה ויתברך בגלות סתריו לבני אדם רצה שהארם יתור ויבקש הכרם הזה אך לא שיתדבק בקליפותיו, חז"ל (בכוכב לר') אמרו "מאי עין לא ראתה אלוקים וזולתך זה יין המשומר בענביו מששת ימי בראשית", אין אדם יכול להשיג עוצם השכר הרוחני של עוה"ב שהוא שכר רוחני טהור, אמנם חז"ל הגדירו זאת "יין המשומר בענביו", מהו המיוחדות בזה, ומה כוונתם ללמדנו? כיאר מו"ר הגרא"א דסלר זצ"ל (וע"י מ"א ג עמ' 289) לעולם הבא זוכים רק ע"י פנימיות אמיתית טהורה לשמה, פנימיות פירושו שהוא מוסתר ומצונע בתוככי האדם ללא כל פניה וגטיה שלא לשמה, כל דבר היוצא לחוץ ואפילו רק חושבים אודותיו אין נראה כלפי חוץ כבר אינו שייך לטהרת עוה"ב, זהו "עין לא ראתה אלוקים וזולתך", פנימיות שעניו זו לא ראוהו, מלבד הקב"ה, גם השכר על כך הוא צנוע בפנימיות שאין אדם מסוגל לראותו בעוה"ז, זהו בחינת "יין המשומר בענביו" דהיינו הפנימיות שהיא שמורה בתוך קליפתה שאינה נראית בחוץ, ותפקידנו ליצור בתוך לבנו מקום לשכינה טהורה, פנימיות טהורה אמיתית של עבודת ה', וזה כוונת הדברים שהקב"ה מצפה שהארם יתור ויבקש הכרם הזה, שהיא השכינה, פנימיות אמיתית טהורה, אך לא שיתדבק בקליפותיו - חיצוניות שלא לשמה.

אברהם אבינו נכנס בשלום ויצא בשלום

לקדש את עוה"ז בלי סיכונים וסכנות אפשרי רק לאדם השלם שהתרחק לגמרי מאהבת עוה"ז, וכדברי חז"ל (תשב"ץ הנפש פ"ג חשבון נח) "כאשר לא יחברו ככלי אחזק אש ומים ... לא יתחברו אהבת עוה"ז ואהבת עוה"ז".

כזו היתה מדרגת אברהם אבינו כמש"כ הרקאנטי "והנה אדם ונח לא נשמרו מן היין הזה, אמנם אברהם אבינו ע"ה נכנס בשלום ויצא בשלום, והוא סוד וירד אברהם מצרימה ויעל אברהם ממצרים", אברהם אבינו השתמש בעוה"ז בהתעסקותו במעשי חסד עם הזולת כלי נטיה אל אהבת עוה"ז. אמנם היה בקי כטיב המאכלים, לשון של בהמה

והלבוב

פרשת לך לך

הלקה

ב' אברהם אבינו

והנה ענין העושר של קדוה"י זו ענין של העלאת נשואי קדושה, והי' נרכוש הזה קדושה שהי' יכול אברהם לתקנה, ואברהם

אבינו מנע עלמנו מזו הדרך, כי ראש לדורות כי לא יוכלו לעמוד בנסיון הזה ליקח כסף מה, שנה ממקורות כאלו שנה הקדושה עומן בקליפה קשה של טומאה, ולהעלותו לקדושה, כי דורות האחרונים אשר הנסיונות קשים העיקר ליתר נחמימות, ולא נגדולות ונפלאות, ולעשות המעשים נפשיות ולא לעסוק במוסלף ממך, ולכן לנודך דורות אלו, אשר כל עבודת האבות היו לדורות אחרים,

לחקן האדמה אשר קלקלה, והביא ראיה לעצמו, כשראה שהריח ה' ריח ניהוח קרבנותיו שהקריב, על כן סבור היה שהגיע זמן לנטוע כרם, וישרה כה ברכה מרובה, כפי שיהיה לעתיד לבא, ולכן החל לנטוע כרם, כמו שיהיה בימות המשיח, אמנם טעה בזה כי עדיין לא הגיע אותו העת.

והרי מצינו שאמר חז"ל (מנוח ק"ה ע"ג) שלעתיד לבוא ישרה ברכה מרובה בין, ורמזו זאת בפסוק (ת' א) אפרי לגפן עורה, דקאי על מלכות בית דוד, וכמו שפירש שם רש"י בארוכה.

וכסבור היה נח שכבר הגיע זמן שנהקן העולם בחיקון השלם, ולכן החל נח לעבוד את האדמה, ועל זה נאמר שעתה החל נח להיות איש האדמה, ונאמר איש האדמה, שהשקיע כל כוחו

הטא אדה"ר - עבירה לשמה

נסביר את דבריו, מו"ר זצ"ל (מ"א ב' עמ' 140) הביא בשם הארז"ל שחטא אדה"ר היה בבחינה של עבירה לשמה, והיינו, קודם החטא בחירתו היתה שקולה בין הטוב והרע כדברי הרמח"ל (נוד ה' א.ג.ו), ואדה"ר ע"י האכילה מעץ הדעת רצה להכניס בקרבו את ההשפעה הרחבתית של פרי עץ הדעת שהיא ידעת הטוב והרע, וע"י כך הגדל בו עבודת הבחירה בין הטוב והרע, וע"י העמל והעמידה בנסיון בבחירה והדביקות בטוב יגדיל בכך את עבודת גילוי היחוד, לכן התיר לעצמו לעשות עבירה לשמה - אע"פ שנצטוו מהשי"ת באיסור אכילה מעץ הדעת - למען הגדלת הבחירה וע"ז תבוא הבריאה לתכליתה (וע"י אריכות דברים בזה שפתי חיים אמנה ובחירה ב עמ' קטז).

נח התיר לעצמו להכנס לנסיון לקדוש החומר

אמנם נח לא נאסר בנטיעת הכרם כמו אדה"ר, חטאו היה בדבר המותר לו, מ"מ בבחינה מסוימת חטאו היה בדומה לחטא אדה"ר, ע"י שהרשה לעצמו להכנס לנסיון לצורך עבודת ה'.

כל עוד שהיה בתוך החיבה עסק בבנינו של עולם לחיקון העולם בבחינת עולם חסד יבנה, וכשיצא מהחיבה נטע כרם, וכמש"כ הרקאנטי "נח שהוא איש האדמה, האדומה ממדת הדין נטע כרם והלך לתור ולבקש ענייני הכרם ההוא ולהבחין בין טוב והרע שבו", רצה להוציא את הטוב, את המעלה שיש בפנימיות - בין, ולזרוק את הקליפה - חיצונית שהיא הרע, כוונתו היתה לקדש את עניני עוה"ז ע"י נטיעת הכרם, שאמנם יש בה מעלה גדולה, היין קובעת ברכה לעצמו, יין

ישמח לב אנוש" - מסית את דאגת האדם ומביא אותו למצב של שמחה שע"י משוחררים כוחות הנפש מכל המפריעים ובאים ע"י כך לשלימות, שאפשר לעבוד את השי"ת מתוך שלימות ושמחה, זהו הענין שנודמן לו גפן מושלם ומבורך מגן עדן, שמכוחה יבואו לידי שלימות בעבודת ה'.

נח היה צריך ללמוד מאדה"ר את גודל הכבדה בכניסה לנסיון

אמנם לא היה מודע לסכנות הגדולות הטמונות בנטיעת הכרם, היה עליו לפחד מהנסיון שיש בה קליפה שיש להזהר ממנה, "בוה הכרם מעטים היו שנכנסו בשלום ויצאו בשלום", זהו מה שארז"ל "היה לך ללמוד מאדם הראשון שלא גרם לו אלא יין", הגפן הונו שהגיע מגן עדן היתה צריכה להזכיר לו את חטא אדה"ר, את גודל הסכנה בכניסה לנסיון, ההתעסקות עם החיצוניות ללא פנימיות.

את שורש חטאו של נח הגדיר חז"ל "ויחל נח" - עשה עצמו תולין, ע"י שנודרו בנטיעת הכרם בלא לפחד מהסכנות שבדבר, ע"י הכניס עצמו לתולין, כלומר, במקום להפוך את עוה"ז לקדושה הוציא לתולין, היה צריך להסס ולפחד מלגשת לדבר זה, וע"ז אמרו חז"ל מעטים נכנסו בשלום ויצאו בשלום בעבודת הבחירה להיכנס לתוך הרע ולברוד ממנו הטוב, וע"ז שהכניס את עצמו לנסיון ירד עור יתרו, ע"י שנשתכר ונתגלה קלונו.

יין, from the root יין, is perhaps related to ינה, just as קין is related to קנה. The verb ינה means: to be cheated; hence, the פעיל form means: to monetarily defraud or cheat, or to verbally abuse. The primary meaning of ינה is to trick someone into giving you more than you are entitled to; to take his money through deceit or extortion. The מאנה does not openly rob his fellow man, but deceives him, so that — against his true will — he gives up what belongs to him.

The meaning of the word יין is most probably this: The wine belonged to the grape, but was extricated from it by pressure, as implied in the word תירוש תירוש is universally recognized as deriving from the

root ירש, which means: to dispossess someone of his property. The juice extracted from the grape is at first תירוש, because it is pressed from the grape. The forcibly extracted juice is then subjected to harsh treatment, so that it should surrender to man its hidden strength; thus תירוש turns into יין.

שגור, שקר, שיר is related to שר. שיר expresses a truth, but this truth is not, or is not yet, a concrete reality. שירה gives expression to the Divine power that is concealed in the hiddenness of the present; שיר gives expression to the veiled future, which is concealed in the hiddenness of the present. Both express a truth that is invisible to the eye; nevertheless, it is a truth that is truer and more real than what is visible to the eye. שר: a person who is intoxicated creates for himself in his imagination a reality that does not accord with the truth.

54 NOACH'S TRAGEDY ALSO TEACHES US another insightful lesson. We see the vast importance of every single action. No deed we do

The Importance of Every Action

is isolated; each spurs a chain reaction of events. Even a slight impropriety can lead to a tremendous downfall. We must try to foresee problems that may later arise and be aware of the possible ends that our beginnings may eventually cause. In a positive light, the reciprocal of this lesson is also true: One small good action can bring one to great spiritual heights. If we appreciate the significance of all our actions, we can elevate ourselves to the greatest heights.

הלימודים מכשלונו של נח, א. לדעת לפחד מהכניסה לנסיון, אי פחד ובטחון עצמי היא גופא ראשית נפילה. ב. הסקרנות והמשיכה להנאה (לפעמים מתחת לסף ההכרה) גורמים למעט בהערכת הסכנה, כמג"כ למעט ביראת חטא. אם צריך להיכנס לנסיון, זאת רק אחרי הוראת גדולים, וכלב כבוד. הפחד והחשש מהסכנה היא גופא השמירה שלא להיכשל ולעמוד בנסיון.

ג. ההתחלה היא קובעת את כל המשך העבודה, וכמש"כ הספורנו (בראשית ט"ז) "יחל נח, התחיל כפועל בלתי נאות, ולכן נמשכו מה מעשים אשר לא יעשו, כי אמנם מעט מן הקלקול בהתחלה יסבב הרבה ממנו בסוף".

והמלחמה עם המלכים הי' מכוון לימים של עקבתא דמשיחא גדליהא נספריס הקדושים, מנע אנרסה אבינו ענמו מליקח רכשו של קדוש, כי נסן דרך לזרזות האחרונים שלא לעסוק בענין ציור הגלוה והעלם ע"י ירידה למוך המושג, אלא דרך של מליצה, ולכן דייקה צויות זה שלא לקחת כלום מקדוש וזה מדה כנגד מדה להמליך בעבודת ה' של וחללה ועלו.

53 נח לעומת מדרגת משה

אמנם בכל זאת יש להבין איך נכשל נח, אחרי שראה ג' עולמות וראה השפע שלפני המבול שהביאם לחטא וראה עונשם, איך בכל אופן חטא? אמרו חז"ל (ילק"ש שם) "הכיב היה משה מנה, נח משוקרא איש צדיק נקרא איש האדמה, אבל משה משנקרא איש מצרי נקרא איש האלוקים". נח נקרא מפי ה' "איש צדיק", איש כלומר זהו תוכן מהותו - צדיק, אמנם התדרדר ממדרגתו עד להיותו "איש האדמה". מלבד מדרגתו שוכה לתואר איש צדיק, גם כל ימי שהותו בתוך התיבה התעסק בעבודת חסד מופלאה. במסירות, בכחינת סוד מרע ועשה טוב, לצורך קיום העולם, וסכה מדרגתו הרשה לעצמו להעזי להכנס לנסיון, לנטוע גפן לשם קיום ותועלת העולם, ע"י שהיה סבור שלפי גודל מדרגתו בכוחו לקדש את עוה"ז לש"ש, ע"י כך הכניס את עצמו לבטחון עצמי מופרז, שזה גרם לנפילה עד להיותו "איש האדמה".

לעומת זאת משה רבינו הנקרא בתחילה "איש מצרי" גדל בהצור של פרעה עם גיוני מלכות, במידת מה החיצונית של "איש מצרי" השפיעה משהו על הפנים, [בדומה לנאמר אצל יוסף "איש עברי" אחרי הרבה שנים עדיין נשאר בחיצוניותו עברי" שהיא גם השפיעה על פנימיותו]. אמנם הא גופא הביא את משה לדעת את גודל הסכנה העומדת לפניו, עד שכרח ממצרים בידעו את גודל הסכנה של הסביבה הרעה, הלך אחר האלוקים המדברה ונעשה רועה צאן, ושם זכה לגילוי שכינה. מתוך ידיעה גודל הסכנה שמר עצמו מכל משמר עד שוכה להתעלות למדרגה של "איש האלוקים".

55 שער שני

ועד רביעי לא תמיד עומד לנו הסדר שקבענו לעצמנו. ישנם מאורעות וענינים דחופים הדוחים את הסדר הרגיל. לפורטם אי אפשר כי רבים הם, וגם זהו חלק מתי האדם שיש בהם תנועות ומקרים רבים המוציאים אותנו מהסדר הרגיל. בתקופות אלו נבחן האדם אם או הוא יודע לסדר את עצמו. איש "מסודר" ידע לסדר את עצמו היטב; הוא ידע מה להקדים ומה לאחור, כיצד להתכונן למה שצפוי לו. מה עלוב האדם המתגלש לתוך המאורעות החשובים ביותר בחייו בלי סדר, בלי הכנה, בלי שליטה של רצון וסדר! ובוא וראה מה שאמרו חז"ל על נח בצאתו מהתיבה: "יחל נח איש האדמה וישע כרם — עשה עצמו חולין, שהיה לו לעסוק תחילה בניסיעה אחרת" (נח, ששי ורשי"י מבר"ר פ"ה, ד). בודאי היתה לנו מחשבה קדושה בניסיעת הכרם; אולי רצה להקריב נסכים במרבגו. אבל ההשבוך היה מושגה, כי תחילה היה לו לעסוק בניסיעה אחרת. הסדר של הנסיעה היה מוטעה, וראה מה עלתה לו — הוא עשה עצמו חולין, שעד עכשיו היה קדוש עליון, ועכשיו חולין, "איש אדמה"!

הוי אומר: אדם הקולע לסדר נכון בחייו שומר על הקדושה העצמית שלו המוסכמת בו מצידרתו, ואם הוא מקדים את המאוחר, הוא עלול לאבד קדושה זו ולעשות עצמו חולין, ממש מאגרא רמא לבידא עמיקתא! זוהי הערה גוראת ואף אנחנו נתלמד מעתה לסדר עצמנו במקרים החורגים מהסדר הרגיל שלנו, וכגון במעשה מצות שאי אפשר באחר הדוחה סדר לימוד תורה, ונשכיל לסדר עצמנו או א. שלא לכשל יותר מדי מהסדר הרגיל, ויב. לעשות את המוטל עלינו ביציאות ובסדר נכון, בערב אחר מעשה כזה נחשוב אם הדבר יצא בסדר נכון ובהכנה נכונה, ונוכל להרגיש היטב אם הרווחנו ברוחניות מהמעשה תהא או אם הפסדנו, הרי אלה הם מעשים כמעט ככל יום, ולכן ענין זה יוכל הנאב להכנס להתלמדו שלנו בסדר.